

ODNOWIĆ (105) *vb pf*

Oba o jasne.

inf odnowić (42). ◇ *fut 1 sg* odnowię (1). ◇ *2 sg* odnowisz (4). ◇ *3 sg* odnowi (10). ◇ *1 pl* odnowimy (1). ◇ *3 pl* odnowią (1). ◇ *praet 2 sg m* -ś odnowił (2). ◇ *3 sg m* odnowił (13), [odnowieł]. *n* odnowiło (1). ◇ *3 pl m pers* odnowili (1). ◇ *plusq 3 sg m* był odnowił (1). ◇ *imp 2 sg* odnow (13); -ów (1), -(o)w (12); -w (7), -w (4), -(w) (2); -w *LubPs*, *CzechRozm*, *LatHar* (2), *PowodPr*; -w *RejPs* (2), *KochFr*; -w : -w *ArtKanc* (2:1). ◇ *2 pl* odn(o)wicie (3); -w- (1), -(w)- (2). ◇ *con 1 sg f* bych odnowiła (1). ◇ *2 sg m* byś odnowił (1). ◇ *3 sg m* by odnowił (1). *f* by odnowiła (1). ◇ *1 pl m pers* byśmy odnowili (1). ◇ *3 pl m pers* by odnowili (2). ◇ *con praet 3 sg m* by był odnowił (1). *impers praet* odnowiono (2). ◇ *part praet act* odnowiwszy (2).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVII w.

1. *Sprawić, aby to, co minęło lub mija, zaczęło się od nowa, wznowić, przywrócić; renovare* *Mącz*, *Modrz*, *Calag*, *JanStat*; *innovare* *Vulg*; *refricare, reintegrare* *Mącz* [w tym: *kogo* (2), *co* (39)] (43) : *Abowiem on odnowił długość żywota twoiego/ który prawie był fie ná zginienie obrocił* *RejPs* 150; *Leop 1.Reg 11/14; BielKron 231v; Reintegrare* *spem*. *Odnowiąc nadzieję/ z nowu dodać dobrej nadzieje. Mącz 407d, 232d, 371d; RejAp 166v; RejPos 295; KuczbKat 185; Załz niewiecie że y w rzeźy niemieckiey było ich wiele/ ktorzy rádzili/ ftáram wojnę [...]* odnowić *BiałKaz I*; *A tak trzebáby odnowić ftárodawny ízkolny zwyczaj: á obyczáie dawne przywrócić* *ModrzBaz 130v, 21; Calag 122b; StryjKron 330, 712; ActReg 129; LatHar 626; PowodPr 85; Przetoż odnowicie między łobą święty pokoy/ zgodę/ y iedność. SkarKazSej 661a.*

odnowić komu (6): *RejPs 148v; KromRozm II k2v; SienLek 59; GórnTroas 68; Ná iego mieyfce wftąpił Alexánder ławny/ Ten Polakóm/ y Litwie związek ftáradawny* *Odnowiął KochFrag 44; KlonWor 39.*

odnowić k czemu (1): *Odnowi cye yák Orłá k twey pirwłfey młodości. LubPs X4v.*

odnowić czym (1): *Zá tym fyn mátcie/ á mátká fynowi/ Y fwóy/ y iego łowy žal odnowi. GórnTroas 68.*

odnowić w kim (1): *RejKup f7 cf Ze zdaniem.*

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): *A bych to wnim odnowyła Czegom go zmlodu vczynła. RejKup f7.*

W porównaniach (2): *LubPs X4v; odnowiwłszy/ iáko orzeł/ látá twoie/ oblecz ná fię nowego Adámá LatHar 112.*

W charakterystycznych połączeniach: odnowić bitwę, chorobę, cuda, czary, długość żywota, dni [czyje], gusła, krolestwo (2), lata [czyje], miasto, miłosierdzie, morskie żeglowanie, myśl, nadzieję, obraz [czego], pokój, przykazania, smętek, wojnę (2), zastrupione urazy, zaszła pamięć, związek staradawny, zwyczaj (obyczaj) (3), żałość (żal) (2).

Zwroty: »odnowić ranę« = refricare vulnus *Mącz; renovare vulnus* *Calag* [szyk zmienny] (6): *Iezufa milégo pod wiétnitzą niemilofciwie s pawłoki odarto/ rany iego włfytki odnowiono* *OpecŻyw 135; OpecŻywSandR nlb 5; á o ránę wzywał odpowiedź iż nie mógł ináczey być zdrów ná nię/ iedno áż drugi raz tymże żelázem y tą ręką ná to mieyfce muśi vderzeć á odnowić ránę* *BielKron 56v; Mącz 511d; Calag 122b, 132b.*

»odnowić znowu, zaś (a. zasię)« [szyk zmienny] (4:2): *RejPs* 77; [*Deukalion*] Po potopie wiele ludzi odżywił fwoią żywnością [...]. Dla tego Poetowie o nim wymyślnie piáli/ przyczytając mu to/ iż on znowu narod ludzki w Grecyey odnowił. *BielKron* 23v, 278; ále Potym gdy wino będzie pić/ ten co pożywał lekárłtwá takiego/ chorobę mu zaś odnowi. *SienLek* 59; *RejAp* 112v; *StryjKron* 642.

Szereg: »naprawić a odnowić« (1): ktore morłkie żeglowanie/ przez tak wiele wiekow opułczone/ [...] Krol Ferdynánd [...] náprawił á prawie znowu odnowił *BielKron* 278.

Przen (2) :

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): WIerna dużo z radością przyimi Krolá fwego/ [...] odnow co ieft w tobie ftárego *ArtKanc* A16.

Zwrot: »rany odnowić« (1): Y otworzywłzy vftá/ ácz niewiele mówił/ Czym fnadz páníą rozdrażnił/ y rány odnowił *GosłCast* 59.

a. *Wznović rozprawę sądową* (2) : Gdy ftárfzy brát vtráci v fądu fwą rzecz, á młódzy potym chciałby ią odnowić. *SarnStat* 594.

Zwrot: »odnowić kauzę« (1): Aktor gdy pozwány vmrze, nim rok y fześć niedziel wynidzie, ma odnowić kauzę. *SarnStat* 628.

2. *Przywrócić do dobrego stanu, naprawić; renovare PolAnt, Calep; interpolare Mącz; novare Calag; restaurare JanStat [w tym: co (10)] (12) : RejPs* 101v [2 r.]; Iuż thy Zamky zardzewiali Czo thy Klućze odmykali Snać by ye trzeba odnowicz *RejKup* o7v; *Mącz* 172d; *Calag* 507b; *ArtKanc* N16; W poznaniu ieft fálá wielka bifkupia/ tám niżli ią był niebofczyk Bifkup Czárnkowfki odnowił/ byli námálowani rzęde^m wżyfcy królowie Polfcy *KochWr* 40.

Zwroty: »granice odnowić« (1): Iefli kto kopcé vczynioné álbo iné znáki w części álbo wżytkié rozrzući/ [...] będzie powinien gránicé przepowiedziánym obyczáiem odnowić [*granicies... restaurare JanStat* 422] *SarnStat* 471.

»odnowić miejsce święte« = *oczyścić miejsce sprofanowane* (1): Podźmyż abyfmy oczyścili y odnowili mieyfca święte [*ascendamus ad purgandum sancta et renovandum*]. *BibRadz* 1.*Mach* 4/36.

Przen (2) : Máiąc tedy brácia wolność wefzčia do przybytku Naświétfzego przez krew Chriftofowę. tą drogą którą nam poświęcił (*marg*) odnowił. G. (-) nową y żywą [...]: przyftápmysz z pradziwym [!] fercem *WujNT Hebr* 10/20.

odnowić czym (1): Ale náfz wiek wziáwłzy rzeczpołpolitą iáko málowánié napiękniefzé/ ieno iuż prze ftárość niéco zefzlé/ nietylko że go témi fárbámi/ któremi było/ odnowić zániedbał/ ále [...] *KochWr* 21.

a. *Naostrzyć; przen* (1) : Nie frozyc fie bez przyczyny/ Lecż mocno broníc dziedziny/ Iáko Orzeł gniazdá krzywdy/ [...] Odnowić nos y páznogcie/ Ná ony zuchwále nogcie/ Co więc drugie drapią. *RejPos* A2v.

3. *Stworzyć na nowo, odrodzić, wskrzesić; innovare, renovare Vulg [co] (16) : Zefli miły Pánie Duchá twe⁸⁰ fwiétego/ á będzie wżytko ftworzono/ á odnowiłz prawie wżytkę obliczność ziemie *RejPos* 138; *RejZwierc* 11; Wypuść ducha twoiego y będą rzeczy ftworzone/ y odnowiłz kftákt ziemie. *WujJud* 23; *RejPosRozpr* b3v; *WujNT Apoc* 21 arg.*

Przen (11) : Wyflełz ducha twego miły panie á thedi będą ftworzoni [!]/ á tedy odnowiſz obiczność [!] ziemie, (*koment*) Czufz nowym ftworzeniem. *WróbŻołt* 103/30.

a) *O Bogu i wierze chrześcijańskiej: odrodzić duchowo (10)* : iześ nas raczył odnowic przez krzeft a wiarę nallę *RejPs* 195.

odnowić czym (1): lud twoy nauczyłes od młodołci, to ieft początku wiari ktorąs mnie odnowił. *WróbŻołt* Y4.

odnowić w kim, w czym (8): *LubPs* N4; Stworz we mnie ferce czyłte Boże: á duchá twego práwego odnow w wnętrzościach moich. *Leop Ps* 50/12 [*przekład tego samego tekstu: LubPs, CzechRozm, ArtKanc* L5v. *LatHar*]; *CzechRozm* 38; Odnow we mnie ferce moie *ArtKanc* M, L5v, L8v; *LatHar* 165, 609.

4. *Wprowadzić coś nowego [co] (1)* : bo tákowé Tytuły/ nie fą Papiełskie imióná z Rzymu: ále fą imióná ftarych Kácérzów z Turek/ [...] które w Polſzce odnowili/ y vftáwicznie odnawiáią/ cí Sákrámentarze Luterłcy *OrzQuin* Kv.

5. *Wymienić starą rzecz na nową [co] (1)* : Też dobrze odnowić ftare położenie po ziemi w gmachu/ to ieft ftare położenie wyrzucić á nowem położyć *FalZioł* V 62.

6. *Zrobić coś ponownie, powtórzyć [w tym: co (4)] (5)* :

odnowić na kim (2): Ma pokóy Andromedá/ lecz ia przykowányDo fłáły prze cudzy grzech podéymuię rány. [...] Rátuy mężny Herkules/ rátuy Perfeu fławny/ A odnow (iedno by wczás) ná mnie przykład dawny. *KochFr* 95. *Cf odnowić komu na kim.*

odnowić komu na kim (1): mamy w Pánie Bodze nádzieię/ że ten młody Pan [...] odnowi nam Polakom ná tym Tyránnie/ y ná niewolnikach iego Tryumfy fwoie Oycowłkie *OrzQuin* R2.

Zwrot: »drugi raz odnowić« (1): zmiełzay thy rzeczy fpołem, á rozmoczywłzy chułte: á przyłóż na czoło y na ftronie/ á gdy vfchnie drugi raz odnow *FalZioł* V 75v.

Przen (2) :

odnowić w czym (1): Przeto milá paⁿno [...] męką [*lege: mękę*] fyna twégo/ w náłłym fertzu racz odnowitz *OpecŻyw* 146v.

Zwrot: »odnowić [czyje] szlaki« = *iść tymi samymi drogami, co ktoś poprzednio (1)*: Tyś [*Radziwile*] odnowił zárołlé Witułtowe fzláki *KochJez* B.

7. *Zmienić [w tym: kogo (3), co (7)] (12)* : polzlednieyfzy Státut [...] dozwala y odnowić cále pozew. *SarnStat* 1280.

Zwrot: »inaczej odnowić« (1): Ze fie źle tego ważyć/ to co Pan Bog raczył/ Z dziwney fwey opátrności z dawná poftánowić/ Aby to miał nędzny człek inaczej odnowić. *RejWiz* 184.

a. *Zmienić na lepsze (10)* : *RejPs* 195; [*Chrystus musiał*] rozumy ich zácmýone ofwyećić/ wole náprofćić y nápráwć/ á práwye wfyłtkyego człowyeká odnowić *KromRozm* III Bv; *Leop Philipp* 3/21; Potym Pan Bog przez ogień fwiát y ludzi odnowi/ ták iż zyemiá będzie iáko kryłztał przezroczyfta / á ludzyc wezmą wwielbione ciála *BielKron* 136v; *BielSat* H2; *CzechRozm* 38 *marg*, **4v; *SkarŻyw* 463; Kto ftanie w oney ftráfzliwey potrzebie/ Co fwiát odnowi/ odmiánę da w niebie? *GrabowSet* X4.

odnowić czym (1): záchorzał w Aquili mieście/ y był niešion do kłařztoru zakonu řwego/ ále niereformowánego. Ták było przeyrzenie Boże/ áby iáko inych wiele zá żywotá nápráwił/ y ten teřz śmierciá řwoiá odnowił. *SkarŻyw* 463.

W charakterystycznych połączeniach: odnowić ciało, człowieka (ludzi) (2), świat (2), zakon, ziemię; odnowić przez ogień.

8. praw. *Przywrócić, potwierdzić lub przedłużyć ważność aktu prawnego; suscitare Vulg; innovare, renovare JanStat [co] (13):* A Krol Iágieło tym czáfem Roku Páńřkiego 1401. [...] przymierze pierwřze imieniem Rad Koronnych odnowił *StryjKron* 511; *LatHar* 129; A gđzieby którym ósobam były [przywileje] przez ogień řpaloné/ áłbo iákim nieřczęściém řtráconé [...]: té odnowić y dáć chcemy y obiecuiemy. *SarnStat* 1054, 781.

odnowić czym (1): Kto imienie zářtáwi/ á niewykupi go do 30 lat/ áni go kłięgámi odnowi/ táki ono imienie tráci ná wieczność. *UstPraw* G4v.

W połączeniach szeregowych (3): Vřtáwy Ziem przerzeczonégo Królestwá nářzého/ ninieyřzym řiřtem rozumiełiřmy zá rzecz potrzebná odnowić/ popráwić w lepřze obrócić/ niektóрым téřz nieco przydáć *SarnStat* 909, 13, 952.

W charakterystycznych połączeniach: odnowić list, przymierze, przywilej (3), statut, ustawy.

Szereg: »odnowić i potwierdzić« = *innovare et confirmare JanStat (2):* y prořili pokornie/ áby ten przywiléy nářzá Królewřká pieczęciá raczyłiřmy odnowić y potwierdzić *SarnStat* 249, 170. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»znowu wziąć i odnowić« (1): Statut o ókárzeniu męřobóyc/ znowu wziąć y odnowić [*reassumere et innovare JanStat* 611] vmyřlililimy *SarnStat* 608.

Przen (2) : y wřpomnię ia ná vmowę moię řtobá zá dni młodořci twoiey: y wzbudzęć vmowę wiekuiřtá. [...] A odnowię ia vmowę moię řtobá *Leop Ez* 16/62.

Szereg: »odnowić i deklarować« (1): Ale on przyrodzony [zakon]/ ktory iuř był złořciá ludzká práwie zámiony/ odnowić y deklárowáć Pan Bog raczył *WujJud* 74.

9. [Przedstawić nowych poręczycieli [kogo]: oblyczney řtanawřřy odnowyel rekomye, valka cramarzá, a maczieya řářdza *ZapWpol* 1549 1/32.]

10. Zwrot: »odnowić nowinę« = *wykarczować ziemię pod uprawę; przen; innovare a. novare novale Vulg (2) :* Sieyćieř řobie w řpráwiedliwořci/ á znićie w vřřtach miłóřierdzia/ odnowćie řobie nowinę *Leop Os* 10/12, *Ier* 4/3.

Synonim: **3. odżywić.**

Formacje współrdzenne cf **OBNOWIĆ.**

Cf **ODNOWIĆ SIĘ, ODNOWIENIE, ODNOWIONY**